

Kotikuntakorvaukset ja yhdenvertaisuus

Eduskunnan sivistysvaliokunta antamassaan lausunnossa (SiVL 8/2014 vp / *Lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamiseksi*) kiinnitti huomiota mm. hallituksen esityksen puutteellisuuteen ja korosti esitetyn lainmuutoksen ongelmallisuutta yhdenvertaisuuden ja oikeudenmukaisuuden kannalta. Sivistysvaliokunta totesi lausunnossaan seuraavaa:

”Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on kiinnitetty huomiota siihen, että yksityisiä koulutuksen järjestäjiä kohdellaan rahoituksellisesti eri tavoin, vaikka niillä on lähes samat velvoitteet ja ne noudattavat samaa opetussuunnitelmaa kuin kuntien koulut. Julkinen valta on siten asettanut yksityiset ja julkiset toimijat eriarvoiseen asemaan. Valiokunta korostaa, että järjestelmän tulee olla oikeudenmukainen ja siitä riippumaton, onko ylläpitäjänä kunta vai yksityinen taho tai julkinen laitos, kuten yliopisto. Järjestelmässä tulee määrävänä olla asianomaisesta koulutuksesta aiheutuneet kustannukset ja toiminnalle säädetyt tehtävät. Sen vuoksi on välttämätöntä jatkossa varmistaa ja selvittää hallituksen esitystä tarkemmin, muodostuuko nyt säädettävä järjestelmä oikeudenmukaiseksi kaikkien järjestäjien kannalta.”

Sittemmin sivistysvaliokunta kiinnitti uudelleen lausunnossaan (SiVL 5/2018 vp) huomiota edellä mainittuihin epäkohtiin ja totesi mm. seuraavaa:

”Valiokunta katsoo, että koska on epäselvää, mitä edellä mainittu kuntien yksityisiä järjestäjiä laajempi vastuu pitää sisällään ja millaisiin laskelmiin juuri kuuden prosentin vähennys perustuu, on valtioneuvoston hyvä selvittää asiaa ja ryhtyä tarvittaessa toimenpiteisiin.”

Viimeksi valiokunta totesi ko. asiasta vuoden 2019 talousarvion käsittelyn yhteydessä lausunnossaan 10/2019 vp seuraavaa:

”Eduskunta edellyttää, että yksityisten koulujen kotikuntakorvauksesta tehdään selvitys, joka on annettava sivistysvaliokunnalle vuoden 2019 aikana. Hallituksen on ryhdyttävä tarvittaessa toimenpiteisiin yhdenvertaisen rahoituksen turvaamiseksi. Korvauksen suuruutta on arvioitava ottaen huomioon yksityiskoulujen kustannusrakenne ja lakisääteiset sekä muut velvoitteet ja koulujen asema kunnissa.”

Allekirjoittaneet järjestöt ovat pitäneet tärkeänä, että eduskunnan sivistysvaliokunnan edellyttämä selvitys tehdään mahdollisimman laaja-alaisesti ja puolueettomasti sekä niin, että siinä huomioidaan myös perustuslailliset ja asiaan mahdollisesti liittyvät EU-oikeudelliset näkökohdat. Näiden lähtökohtien vuoksi ja koska puheena olevan asiakokonaisuuden perusteellinen selvittäminen on erityisesti allekirjoittaneiden järjestöjen intressissä, ne ovat pyytäneet oikeustieteen tohtori, professori (emeritus) Kaarlo Tuorilta oikeudellista asiantuntijaselvitystä, joka antaisi vastauksen sivistysvaliokunnan esittämiin kysymyksiin ja erityisesti siihen, onko puheena oleva järjestelmä oikeudenmukainen kaikkien järjestäjien kannalta. Professori Tuorin 22.10.2019 päivätty selvitys on tämän kirjeen liitteenä.

Professori Tuorin selvityksessä tulee keskeisesti esille vaatimus, jonka mukaan perustuslain säännökset ja niitä tukevat ihmisoikeussopimusten määräykset edellyttäisivät yhdenvertaisuuden toteutumista myös opetuksen järjestäjien rahoituksessa. Selvityksessä esitettyjen näkökohtien valossa allekirjoittaneet järjestöt katsovat, että kotikuntakorvauksen porrastus loukkaa monin eri tavoin yhdenvertaisuutta.

Vuoden 2014 lainmuutoksen yhteydessä toteutettua kotikuntakorvauksen leikkausta (porrastusta) perusteltiin hallituksen esityksessä yksinomaan sillä, että yksityisten opetuksenjärjestäjien tehtävät olisivat kuntiin verrattuna suppeammat. Professori Tuorin selvitys

kuitenkin osoittaa, että tälle perustelulle ei löydy hallituksen esityksestä tai muistakaan virallisasiakirjoista mitään tukea, joka perustuisi tehtyihin kustannuslaskelmiin tai muihin selvityksiin. Tuorin mukaan perustelu on rahoitusjärjestelmän muutosten myötä myös ”menettänyt mielekkyytensä”.

Myös professori Tuorin selvityksen valossa voidaan pitää selvänä, että kunnallisten ja ei-kunnallisten opetuksen järjestäjien velvollisuuksissa ei ole käytännössä mitään eroa ainaakaan silloin, kun puhutaan lähikouluina toimivista kouluista (joita on sopimuskouluista suurin osa ja ne toimivat osana kunnan kouluverkkoa).

Professori Tuori on selvityksessään kiinnittänyt huomiota myös siihen, että ei-kunnallisilla opetuksen järjestäjillä on kustannuksia, joita kunnilla ei ole (perustamishankkeiden arvonnäkökulma ja kiinteistövero). Allekirjoittaneet järjestöt katsovatkin, että sikäli kun opetuksen järjestämiseen liittyvästä kotikunnan kokonaisvastuusta aiheutuu kunnille hallinnollisia kustannuksia (joita Tuorin selvityksen mukaan ei kuitenkaan ole ko. lainmuutoksen yhteydessä yksilöity), edellä mainitut vain ei-kunnallisilla opetuksenjärjestäjillä olevat kustannukset joka tapauksessa tasapainottavat kustannusvertailua niin, että mahdolliset hallinnolliset kustannukset eivät voi olla hyväksyttävänä perusteena kotikuntakorvauksen porrastukselle. Lisäksi kunnallisten ja ei-kunnallisten toimijoiden vertailussa tulee ottaa huomioon kunnan verotusoikeus, jota yksityisillä toimijoilla ei ole.

Kuten edellä todettiin, kotikuntakorvausjärjestelmään ja korvauksen porrastukseen liittyy ongelmia sekä perusoikeuksien että myös Suomea velvoittavien kansainvälisten sopimusten – erityisesti Euroopan ihmisoikeussopimuksen – näkökulmasta. Laajempi eurooppaoikeudellinen tarkastelu on kuitenkin tässä vaiheessa jätetty selvityksen ulkopuolelle.

Edellä esitettyyn viitaten allekirjoittaneet järjestöt kohteliaimmin pyytävät, että valtiolta ryhtyy tarvittaviin lainsäädännöllisiin toimenpiteisiin kotikuntakorvauksen porrastuksen poistamiseksi.

Aki Holopainen, puheenjohtaja
Yksityiskoulujen Liitto ry

Teemu Hassinen, toimitusjohtaja
Sivistystyönantajat ry

Olli Luukkainen, puheenjohtaja
Opetusalan ammattijärjestö OAJ ry

Mikko Ripatti, puheenjohtaja
Suomen harjoittelukoulujen rehtorit ry

Maarit Laakkonen, varapuheenjohtaja
Kristillisten koulujen ja päiväkotien liitto ry

Helena Sandell, puheenjohtaja
Steinerkasvatuksen liitto ry

Jakelu:

Opetus- ja kulttuuriministeriö
Oikeusministeriö
Eduskunnan sivistysvaliokunta
Eduskunnan sivistys- ja tiedejaosto